

Disclaimer voor gebruik VNG presentatie Klimaatakkoord

Deze presentatie is alleen bestemd voor gemeenten ten behoeve van het informeren van bestuurders en ambtenaren over het Klimaatakkoord. Gemeenten staat vrij om de presentatie naar eigen wens aan te passen. Aan de presentatie en deze disclaimer kunnen geen rechten worden ontleend.

VNG standpunt (okt 2019):

Met het Klimaatakkoord ligt er een goede basis van waaruit gemeenten aan de slag kunnen gaan met de energietransitie. Het is geen kant-en-klaar akkoord waarin alles tot in de finesses is afgestemd en vastgelegd. Dat kan ook niet anders want het is een traject dat nog zeker 30 jaar gaat duren. Daarbij blijft ruimte om in te kunnen spelen op innovaties die oplossingen gaan bieden en vraagstukken die we nu nog niet kennen. In het akkoord zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop de overheden hiermee omgaan.

Begin november verzendt het VNG bestuur het pre-advies over het Klimaatakkoord tbv de behandeling op de BALV.

Opzet van de presentatie

De eerste helft van de presentatie gaat in op het proces voor en tijdens de onderhandelingen over Klimaatakkoord, de randvoorwaarden die gemeenten aan het akkoord hebben gesteld en de wijze waarop daar invulling aan is gegeven.

De tweede helft gaat in op de gemeentelijke opgaven per sector. Let op dit zijn de hoofdpunten en is niet allesomvattend.

Tot slot volgt informatie over de twee componenten waar gemeenten een belangrijke rol in spelen: de Regionale Energiestrategie en de Transitievisie Warmte (tbv de aardgasvrije wijken)

Per sheet volgt hieronder meer informatie:

Sheet 1 Introductie

Invullen titel bijeenkomst, naam spreker en datum

Sheet 2 Agenda

-

Sheet 3 De Start

Decentrale overheden hebben zelf de aanzet gegeven tot het klimaatakkoord. Op inhoud met de Investeringsagenda en qua werkwijze in het Interbestuurlijk programma (IBP).

De decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) hebben in de Investeringsagenda een gezamenlijke inzet op 3 thema's aan het (toen nog) te vormen kabinet Rutte III aangeboden:

- Klimaatadaptatie
- Circulaire economie
- Energietransitie

Het aanbod is de inzet eigen middelen en vraag aan kabinet was om aan te sluiten

Gemeenten kunnen dit vanuit Interbestuurlijk Programma: (ver)nieuwe(nde) wijze van samenwerking tussen overheden op basis van:

- Gelijkwaardigheid
- Wederkerigheid

Daarbij staat de uitvoeringspraktijk centraal. Gekozen voor 9 maatschappelijke opgaven waarvan Energietransitie 1 is.

Gemeenteraadsverkiezingen: vrijwel alle colleges/ raden hebben ambities op aardgasvrij en klimaatneutraal in hun college- en/ of raadsprogramma opgenomen.

Tijdens de Provinciale Statenverkiezing was het Klimaatakkoord 1 van de belangrijke thema's in debat.

Het thema staat ook op de maatschappelijke agenda. Zoals de jongeren met hun klimaatdemonstraties, maar ook de boerenprotesten tegen bepaalde maatregelen. Doordat het concreter en dichterbij komt, ontstaat ook de maatschappelijk discussie.

Sheet 4 Agenda deel 2

-

Sheet 5 Randvoorwaarden aan Klimaatakkoord

Overzicht randvoorwaarden vastgesteld tijdens de BALV op vrijdag 30 nov 2018 en de aanvullende voorwaarden op basis van de doorrekeningen door het PBL en CPB (maart 2019)

Meer informatie: https://vng.nl/files/vng/brieven/2018/07_20181102_ledenbrief_klimaatakkoord.pdf

Sheet 6 Haalbaar en betaalbaar voor de samenleving

Hoe is de randvoorwaarde ingevuld volgens VNG bestuur

De bovenste regel is de nuancering op de invulling

Stapsgewijs met

- Transitievisie Warmte,
- RES: hernieuwbare energie opwek;
- Zero Emissiezones goederenvervoer

Kosten samenleving beperken door:

- samen met BZK onderzoek woonlastenneutraliteit;
- aanbod voor particuliere eigenaren;
- aanbod woningcorporaties;
- belastingschuif aardgas-elektra;
- financiële stimulering e-vervoer

Betrekken van inwoners en bedrijven door:

- Bewoners praten mee in de uitvoeringsplannen op wijkniveau
- instrumentarium Omgevingswet,
- omgevingsparticipatieproces bij hernieuwbare energieopwek op land;
- Bewonersondersteuningsstructuur van participatiecoalitie

Sheet 7 Juiste gemeentelijke bevoegdheden

Hoe is de randvoorwaarde ingevuld volgens VNG bestuur

Bovenste regel is de nuancering op de invulling

VNG en het kabinet zijn een gezamenlijk 'joint fact finding' onderzoek gestart naar de (financiële) belemmeringen waar gemeenten nu tegenaan lopen. Onderzoek moet voor eind 2019 zijn afgerond met interbestuurlijke afspraken.

Regierol gemeenten in programma's, strategieën en andere initiatieven

- Gemeenten stellen vanuit hun regierol een Transitievisie Warmte op
- Gemeenten bepalen samen met stakeholders de RES op
- Gemeenten bepalen met provincies en andere stakeholders de regionale mobiliteitsprogramma's
- Gemeenten krijgen samen met provincies en waterschappen de leiding over de gebiedsprocessen in veenweidegebieden
- Gemeenten kunnen sturen op bevordering van de toepassing van klimaatregelen bij melkveebedrijven

Wegnemen juridische knelpunten

- Landing Transitievisie Warmte in Omgevingswet
- NPRES inventariseert knelpunten in wet- en regelgeving en spant het Rijk zich in om deze zo spoedig mogelijk op te lossen.
- Omgevingswet biedt gemeenten meer handvatten om te sturen op de realisatie van innovatieve/emissievriendelijkere stallen
- Het kabinet komt begin 2022 met normering (verduurzaming werkverkeer) in wetgeving voor werkgevers met meer dan 100 werknemers
- Publiek-private marsroutes voor nieuwe technologieën waarbij oa wordt gekeken naar benodigde wet- en regelgeving.

Sheet 8 Wetgevingsagenda

Overzicht van de wetgevingsagenda (versie okt 2019)

Voorbeeld afsluitingsrecht:

Moeten in samenhang gezien worden: afsluitrecht, bijvoorbeeld , is 'end of pipe' vanuit een aantal andere wetgevingsstappen

Energiewet 1.0 en Warmtewet 2.0

Het wetgevingsproces van beide wetten is nog niet helder. Van de Energiewet 1.0 weten we dat de internetconsultatie eind 2019 is voorzien. Hoe snel deze wet vervolgens in de Tweede Kamer ligt voor behandeling, is nog niet te zeggen.

Wat betreft de Warmtewet, daarvan is nog niet gecommuniceerd wanneer de internetconsultatie start, laat staan wanneer de indiening van het wetsvoorstel in de tweede kamer is voorzien. Op p.30 van het KA staat de (ambitieuze) datum van inwerkingtreding 1-1-2022.

Omgevingswet

Veel van deze wetgeving zal straks opgaan in de Omgevingswet (de Omgevingswet is immers een hele grote, fundamentele wetgevingsoperatie waarin het gehele omgevingsrecht (vele wetten, AMvB's, ministeriële regelingen) worden geïntegreerd tot één wet, 4 AMvB's en een handvol ministeriële regelingen).

De aanpassing van het omgevingsrecht, zoals de Erfgoedwet, Monumentenwet, Bouwbesluit 2012, Wet Natuurbescherming, Wet bodembescherming, zal worden aangepast via de Omgevingswet. Er is momenteel nog geen overzicht van de gehele wetgevingsagenda op basis van het gehele KA.

Andere wetten

Nog meer aanpalende wetgeving, bijvoorbeeld het Burgerlijk Wetboek in het kader van de gebouw gebonden financiering, fiscale wetgeving. Ook de Mijnbouwwet (geothermie)

In die wetgevingstrajecten is de VNG steeds betrokken en kan/zal er worden gelobbyd.

Sheet 9 Vergoeding gemeentelijke uitvoeringskosten

Hoe is de randvoorwaarde ingevuld volgens VNG bestuur

Bovenste regel is de nuancering op de invulling

Toereikende vergoeding van uitvoeringslasten voor gemeenten:

- ROB-onderzoek uitvoeringskosten
- 2019-2021 € 150 miljoen ter beschikking, waarvan € 30 miljoen bestemd is voor de RES (deels uit Klimaatenvelpe)
- uitvoering van de Nationale Agenda Laadinfrastructuur
- jaarlijks € 5 miljoen beschikbaar gesteld in de vorm van cofinanciering € 75 miljoen beschikbaar voor de realisatie van fietsenstallingen bij openbaarvervoersknooppunten

Sheet 10 Samenvattend: zekerheid voor nu; flexibiliteit in de toekomst

Traject van 30 jaar met vraagstukken waar nu nog geen antwoord op is, of waar innovatie het antwoord kan veranderen. Daarnaast zijn we als gemeenten gezamenlijk dit traject in gegaan. Samen met de waterschappen en provincies. We zetten gezamenlijk door

Sheet 11 Agenda

-

Sheet 12 t/m 21 Opgaven voor gemeenten per klimaattafel

Overzicht per klimaattafel van de afspraken die er zijn gemaakt en die relevant zijn voor gemeenten. Ofwel wat staat gemeenten te doen. Daarbij kan keuze worden gemaakt uit een sheet met alleen de afbeelding van de Klimaattafel en uit een sheet met de afbeelding en daarbij de belangrijkste opgaven benoemd.

Sheet 12 en 13 Opgaven voor gemeenten: Industrie

Voorwaarden

- Versterking bestaande ETS systeem
- Ondersteuning vanuit EU
- Kansen voor economie en werkgelegenheid moeten worden verzilverd

Aanpak

- Slimme en schone industrie (innovatie en slim (samen)werken (bijv met uitwisseling restwarmte)

Voor gemeenten

- De RES voor de betreffende gemeente moet aansluiting vinden met de aanpak binnen het industriecluster waar de gemeente deel van uit maakt of in nabijheid ligt (energievraag en levering, beschikbare restwarmte industrie voor gebouwde omgeving).
- Wet- en regelgeving Toezicht/handhaving:
  - CO2-reducerende maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar of minder worden voor alle bedrijven verplicht.
  - Bestaande EML wordt daarop aangepast;
  - Informatieplicht wordt daarop aangepast
  - Gemeente zal als bevoegd gezag er op moeten toezien dat deze maatregelen ook worden toegepast.
- De Triple-helix-benadering; naast de energietransitie ook aandacht voor het benodigde personeel. Dit vraagt (om)scholing.

Sheet 14 en 15 Opgaven voor gemeenten: Landbouw en landgebruik

Belangrijkste opgaven voor gemeenten:

- Voor uitvoering van de Bossenstrategie stelt het rijk eenmalig € 51 miljoen beschikbaar.
- klimaatambities van de varkens- en zuivelsector mogelijk te maken, worden de verdienmodellen versterkt door de potentiële energieopwekking uit deze sectoren te koppelen aan de RES.
- De Omgevingswet zal gemeenten meer handvatten bieden om te sturen op de realisatie van innovatieve/emissievriendelijkere stallen
- Gemeenten samen met provincies en waterschappen de leiding over de gebiedsprocessen in veenweidegebieden. Er wordt een conceptprogramma opgesteld waarin de rol, financiering, monitoring en verbinding tussen processen wordt beschreven. Dit programma zal door gemeenten worden meegenomen in samenhang met de RES en de omgevingsvisie. In veenweidegebieden stelt het rijk een bedrag van € 100 miljoen beschikbaar in het kader van de stoppersregeling. Voor aanvullende maatregelen, waaronder het verhogen van het zomerwaterpeil, wordt € 176 beschikbaar gesteld.
- Vanuit het rijk wordt een eenmalig bedrag van € 100 miljoen beschikbaar gesteld voor maatregelen in de veehouderijsector die bijdragen aan de versterking van Natura 2000-gebieden en ontwikkeling van de veehouderijsector

Sheet 16 en 17 Opgaven voor gemeenten: Mobiliteit

- Middelgrote emissievrije stadszones worden stapsgewijs ingevoerd vanaf 2025 ingesteld. In 2020 maken gemeenten en rijk inzichtelijk hoe de invoering plaatsvindt. Gemeenten zullen de invoering minimaal vier jaar vooraf aankondigen
- transitie naar duurzaam personenvervoer te bekostigen worden drie scenario's onderzocht naar hoe automobilisten in redelijkheid kunnen bijdragen aan de weginfrastructuur
- Fiscale en financiële stimuleringsmaatregelen voor elektrische voertuigen blijven deels in stand
- De mobiliteitsmaatregelen uit het Klimaatakkoord worden samen met gemeenten regionaal vormgegeven in regionale mobiliteitsplannen
- Uiterlijk 2021 wordt het mogelijk om gedifferentieerde parkeertarieven toe te passen
- Om verduurzaming van personenmobiliteit mogelijk te maken zal het rijk begin 2022 komen met normering in wetgeving voor werkgevers met meer dan 100 werknemers.
- De rijksoverheid vormt het infrastructuurfonds om naar een mobiliteitsfonds om middelen in te kunnen zetten voor verschillende modaliteiten (zoals openbaar vervoer en fiets)

- Voor de uitvoering van de Nationale Agenda Laadinfrastructuur wordt € 5 miljoen beschikbaar gesteld in de vorm van cofinanciering.
- Voor de realisatie van fietsenstallingen bij openbaarvervoersknooppunten stelt het rijk een eenmalig bedrag van € 75 miljoen beschikbaar.

Sheet 18 en 19 Opgaven voor gemeenten: Elektriciteit en RES

- Regio's krijgen de tijd tot juni 2020 voor het opstellen van de concept RES en tot maart 2021 voor de RES 1.0.
- Om de ruimtevrage op land te beperken wordt uitgegaan van zuinig ruimtegebruik en 'zon op dak'.
- Aandachtspunten: participatie en communicatie en rol van de raad
- In 2019 kijkt het rijk op welke wijze financiële ondersteuning voor industriële warmtenetten kan worden vormgegeven, in 2020 wordt een brede visie Marktordening & Energietransitie vastgesteld waarin wordt ingegaan op de regulering en bekostiging van nieuwe infrastructuren voor warmte, waterstof en CO₂. In 2021 stellen netbeheerders een integrale infrastructuurverkenning op die de basis vormt voor afspraken rond investeringen in infrastructuur voor de periode 2030-2050.
- Om nieuwe duurzame technologieën betaalbaar en opschaalbaar te maken, worden Meerjarige Missiegedreven Innovatieprogramma's opgesteld met publiek-private marsroutes
- kosten die energiecoöperaties maken voor het doen van een succesvolle vergunningsaanvraag kunnen worden voorgefinancierd
- Voor restwarmteprojecten in de glastuinbouw wordt verkend of deze kunnen worden opgenomen in de regeling Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+).

Sheet 20 en 21 Opgaven voor gemeenten: Gebouwde omgeving

- Transitievisie Warmte geeft route van ontkoppeling van het aardgas in de gebouwde omgeving weer. Voor eind 2021: gefaseerd per wijk; tot 2050. Tot 2030 gaat het om 1,5 miljoen 'woningequivalenten' waar aangegeven moet worden welke warmtealternatieven er zijn. Leidraad is daarbij een belangrijk afwegingskader (inzicht in laagst maatschappelijke kosten en handreiking lokale equivalenten). Energiebesparing is ook onderdeel van TvW
- Er komen routekaarten voor het CO₂-arm maken van groepen gebouwen (maatschappelijk vastgoed, corporaties, enz)
- Bekostiging
- Warmtefonds voor particuliere woningeigenaren en Verenigingen van Eigenaren (VvE's) om financieringsopties te bieden aan eigenaren die moeilijk of geen financiering kunnen krijgen. Daarnaast onderzoeken Rijk en VNG woonlastenneutraliteit en daarmee kosten voor de eindgebruiker. Hierbij wordt gekeken naar de mate, spreiding en clustering van woonlastenneutraliteit bij verschillende woningtypen en warmteoplossingen. Het resultaat wordt meegenomen in de wijkgerichte aanpak en de nadere uitwerking van het warmtefonds.
- Belasting voor aardgas neemt toe met € 0,04 per m³ in 2020 en € 0,01 per m³ in de zes jaren daarna. Extra opbrengsten worden ingezet voor belastingvermindering en een lager belastingtarief voor elektriciteit. In 2023 wordt dit geëvalueerd.
- Voor 2022 maakt het rijk het mogelijk om verduurzaming te financieren via gebouwgebonden financiering. Aanvullend wordt voor gebouwgeigenaren een mix aan beprijzings- en subsidie-instrumenten ingezet
- Er is een wetgevingsagenda opgesteld aan de hand waarvan de rijksoverheid zorgt voor tijdige beschikbaarheid (2021, 2022) van het wettelijke kader zodat gemeenten hun regierol bij de

wijkgerichte aanpak kunnen vervullen. Tot die tijd kunnen gemeenten experimenteren via het op 20 december aangenomen amendement waarbij de gaswet wordt gekoppeld aan de Transitiewet omgevingsrecht.

Sheet 22 Agenda

-

Sheet 24 Tijdspad

Geactualiseerd tijdspad op hoofdlijnen (versie okt 2019)

Wet fiscale maatregelen Klimaat is onderdeel van Pakket belastingplan en gaat op 2 plekken:

- 2020 is energiebelasting (belastingshuif)
- 2021 is oa motorrijtuigenbelasting (BPM)

Mijnbouwwet gaat over Geothermie

Sheet 25 De lagen van het Klimaatakkoord

LET OP: indien internet beschikbaar kan door op de afbeelding te klikken de kaart interactief per laag zichtbaar worden (link: <https://rvo-vng-res-aardgas.staging.in60seconds.nl/>)

In klimaatakkoord op 4 lagen afspraken gemaakt. Dit vergt samenwerking en afstemming binnen de gemeente (met inwoners, gemeenteraad etc) en daarbuiten met andere overheden en stakeholders.

Laag 1: Transitievisie Warmte/ Aardgasvrije wijken en Energiecorporaties

Laag 2: Omgevingsvisie gemeente, Klimaatambities college-/ raadsprogramma, Energieloket

Laag 3: RES, Omgevingsvisie Provincie, Regionale mobiliteitsplannen

Laag 4: NOVI, Omgevingswet, Klimaatadaptatie, Wetgeving/ Klimaatwet

Beginnend vanuit de wijk en dan opbouwen naar Landelijk. Verbanden met:

- Eigen ambities uit college- en raadsprogramma's
- Omgevingsvisie Na indienen van de concept-RES kan zoveel mogelijk worden gestart met het verwerken van maatregelen in omgevingsbeleid.
- Ruimtelijke inpassing (PAS, natura 2000)
- Klimaatadaptatie

Sheet 26 Regionale Energiestrategie

In de RES werken overheden met maatschappelijke partners, netbeheerders (voor gas, elektriciteit en warmte), het bedrijfsleven en waar mogelijk bewoners regionaal gedragen keuzes uit. Dit doen zij voor de opwekking van duurzame elektriciteit (35 TWh), de warmtetransitie in de gebouwde omgeving (van fossiele naar duurzame bronnen) en de daarvoor benodigde opslag- en energie-infrastructuur. Dit wordt ook 'Route 35 genoemd). Deze keuzes worden vertaald naar gebieden, projecten en naar de implementatie en uitvoering van die projecten. Het concept RES moet in juni 2020 klaar zijn. De regio moet de eerste versie van de RES in maart 2021 opleveren. Deze wordt daarna iedere 2 jaar herijkt.

Sheet 27 Stappenplan Transitievisie Warmte

Een Transitievisie Warmte is een beleidsdocument dat een eerste richting geeft aan de aanpak van het isoleren en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. De focus in de eerste Transitievisie Warmte ligt op de periode tot en met 2030. Elke gemeente geeft aan hoeveel woningen en andere gebouwen in die periode geïsoleerd en/of aardgasvrij worden gemaakt. Ter ondersteuning heeft het PBL een Leidraad in oktober uitgegeven. De leidraad bestaat uit een startanalyse van 5

warmtealternatieven en hun landelijk maatschappelijke kostenindicatie. Gemeenten moeten daarbij nog wel lokale aspecten aan toevoegen. Hiervoor is de handreiking lokale analyse.

STAP 1: Verkennen

Wat is de Transitievisie Warmte?

Wat is de opgave?

Hoe wil je het gaan organiseren en realiseren?

STAP 2: Plan van aanpak

Formuleren van ambities, uitgangspunten en randvoorwaarden

Vastleggen organisatiestructuur

Participatie en communicatie

Betrokkenheid college van B en W en de gemeenteraad

STAP 3: Analyse

De Leidraad (startanalyse en handreiking lokale analyse)

Ondersteuning vanuit het Expertise Centrum Warmte (ECW)

STAP 4: Afstemmen

Afstemming intern

Afstemming extern

Afstemming met omliggende gemeenten, het waterschap en de provincie (RES)

STAP 5: Afwegen

Valideren

STAP 6: Opstellen

Onderbouwing

STAP 7: Vaststellen

Monitoring

Sheet 28 Regionale energiestrategie en Transitievisie Warmte

De Regionale energiestrategie (RES) en de Transitievisie Warmte kunnen in de praktijk naast elkaar en door elkaar lopen.

Voor het opzetten van beide trajecten is geld beschikbaar, wordt ondersteuning geboden en geeft de kaders voor de toekomst.

In de periode 2019-2021 is € 150 miljoen ter beschikking, waarvan € 30 miljoen bestemd is voor de RES*. Hierbij ligt de nadruk op uitvoering in het kader van de RES en de Transitievisie warmte.

*Voor de RES wordt voor de periode 2019-2021 € 12,5 miljoen per jaar beschikbaar gesteld uit de klimaatenvelpe; samen met het eerdergenoemde bedrag van € 30 miljoen komt het budget voor de RES daarmee uit op € 22,5 miljoen per jaar. Van dit bedrag is € 15 miljoen per jaar beschikbaar voor ondersteuning van de RES regio's, het overige bedrag wordt ingezet voor de ontwikkeling van kennis, data infrastructuur en de programmaorganisatie

Sheet 29 Agenda

-

Sheet 30 Informatie en ondersteuning

Afsluitend op welke wijze gemeenten nu informatie/ ondersteuning kunnen vinden.